

PÁRBESZÉD

Juratovics Aladár

A gondok

középen sűrűsödnek...

Tél vége volt, vagy tavasz eleje. Korán sötétedett még. Gurultunk hazafelé az olajmezőről. Akkor tudtam meg Juratovics Aladártól, hogy a fáklia tulajdonképpen szinbórum is, addig éz, míg egyetlen csepp gáz van az itteni föld mélyében.

A fáklia ott lobogott a közepünkben, és mégis egy másik lángocskára gondoltam; amikor Juratovics rágyújtott, egy pillanatra ottmaradt a tekintete azon a kisebb lángocskán. Aztán csak annyit mondott: a szívem újabban hülyéskedik.

Nem volt a szavában panasz, a tényi mondta csak ki.

1953 óta dolgozik az olajiparban; Bázakerettyén termelési osztályvezető volt. Egerben üzemvezető. Harminchat éves volt, amikor Algyőre jött. 1966 augusztusát írjuk.

— Élete fontos napjaira élesen emlékszik az ember...

— A kinevezésem napjára gondol?

— Arra.
— Megkérdeztek, milyen feltételekkel vállalom. Fizetés? Azt úgyis megadják. Hallgattam. Lakás? Azt is adnak. Még mindig hallgattam. Aztán, amikor azt is megkérdeztek, hogy mi is a valódi feltétel, azt mondtam, hogy a státust szeretném magam kiválogatni. Rendben, mondták, akarja ezt írásban. Akartam. Kaptam egy papírt, hogy az iparágba bárkit idehozhatok, ha neki magának van kedve jönni.

— Elhozhatta a legjobb mérnököket?

— Mérnököt én egyet sem hoztam, csak a Juratovics-féle szuperkádereket.

— És kik azok?

— Van közöttük gépkocsivezető, hegesztő, termelőmester, műszerész. Itt vannak most is, mind.

— És mitől szuperkáderek?

— A munkatársaik nevezik őket így, talán mert tudják, hogy ezeknek az embereknek a véleményére sokat adok, szívügyük az olaj, ezért. Ha problémám vannak, meghívom egy-küket, másikat ide az irodába, vagy fehér asztal mellé, s beszélgetünk. Én a magam gondjairól, ők a magukéről. De hogy szuperkáderek lennének... Egy-küket, Török Miklóst ki akartuk mi emelni, de nem sikerült. Nem akarok elszakadni a műszereimtől, ez volt az érve.

— Mindenki ilyen jó viszonyban van?

— Azokkal, akikben nem csalódom, igen.

— És akikben csalódik?

— Tisztázzuk, én nem szeretem az intrikát, a szembebeszédet szeretem. Ha valakiben bizom, de visszaél vele, és intrikálni kezd a hátam mögött vezetői stílusomról, vagy döntéseimről, azt az embert én többé nem becsülöm. Mert nem nekem mondta. Retorzió persze így sincs. Csak annyi történik, hogy azon túl csak szakmai dolgokról váltunk szót. És még valamit. Nagyon nem szeretem azokat az embereket, akik azt mondják valamire: nem. Én azokat becsülöm, akik ha azt mondják: nem azt is hozzátesszük: hogyan tovább. Az előbbieket rossz drukkeroknak tartom, akik álldogálnak a taccsvonalon, de ottlétüknek csak kára van.

— Feleltél már a hangját ebben a szobában?

— Én nem. Más megtette már. Bejött egyszer egy dolgozónk, s elkezdett éktelenül kiabálni velem. Szép csöndben megkértem, hogy fáradjon ki a szobából, higgyen le, s azután jöjjön csak vissza.

— Visszajött?

— Két nap múlva, és elnézést kért, aztán hamar tisztáztuk a dolgát, békén, s mindkettőnk melegezésére.

— A kudarcalt számon tartja-e?

— Nekem az volt kudarc, ha akartam valamit, s nem sikerült, mert nem volt hozzá anyag, vagy kivitelező, vagy engedély, szóval, ha valami nem volt, de letargiába sohasem esem. Azt szoktam mondani, hogy a vezetőnek mindig talpra kell esnie, mint a macskának.

— A macska már születésekor rendelkezik a talpraesés képességével...

— A jó vezető pedig megtanulja. Ehhez akaraterő kell elsősorban, aztán kell hozzá megfelelő informáltság is, én úgy mondom: tudni kell, honnan fúj a szél, mi a tendencia, és kell még ehhez egy jó adag diplomáciai érzék. Az embernek úgy kell harcolnia a maga vélt igazáért, hogy azért hagyja magát meggyőzni, ha téved. Én szeretek vitatkozni, de a vitáért magáért nem szoktam. Az az elvem, hogy harcolni ügyekért kell, és nem emberek ellen.

— Volt már olyan, hogy a munkatársai leszavazták?

— Volt. Jól emlékszem, például egy kitüntetés körüli vitánkra. Én javasoltam egy embert, szerintem megérdemelte. A pártvezetőség nem értette egyet velem. Nem volt kitüntetés. Behívtam magamhoz az érintett kollégát, elmondtam neki, hogy nem javasolták, azt is, hogy miért. Bólintott. Megszívtelhettem, amit hallott, mert egy év múlva már semmi kifogás nem volt ellene, akkor a pártbizottság javasolta kitüntetésre.

— Mit tart a vezető legfontosabb tulajdonságának?

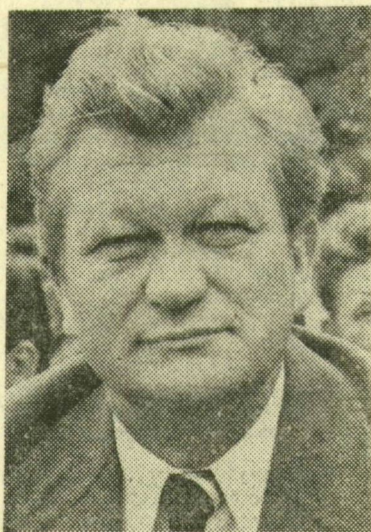
— Olyasmit, ami tulajdonképpen nem is tulajdonság, azt, hogy hagyja a munkatársait dolgozni. Ma már minden épelméjű ember a szocializmuszt akarja, de sokuk, és azt hiszem, hogy ez attól van, hogy túl sok még nálunk a rendelet, a szabály, az utasítás, nem tud igazából kibontakozni. Pedig, ha a saját ötletét valószínűsíti meg valaki, az biztos, hogy dupla lelkesedéssel dolgozik.

— Erről jut eszembe. Sokfelé találkozom azzal a hiedelemmel, hogy furcsa ország vagyunk. Főn egészen kitűnő határozatok születnek, lenn — a munkás tudja, hogy mi a dolga, de középen...

— Van ilyen jelenség. Lázár György mondta a parlament legutóbbi ülésén, hogy nagyon sok idő telik el a felismeréstől a döntésig, a döntéstől a végrehajtásig. Főként bürokratikus problémák miatt. Néhány dolgot túlbiztosítunk, túlszabályozunk. Am igaz az is, hogy a kormány például felismer egy tendenciát, mondjuk azt, hogy szükség van eocénprogramra, s biztosítja is ehhez a pénzt, de végrehajtás már középen történik, a munka feltételeit ott kell megteremteni, ez pedig nem könnyű. Előjönnek az anyagellátás, a kivitelezés problémái, köztudomású az is, hogy Magyarországon beruházási feszültség van... És előfordul, hogy a vállalatok be is tartanak egymásnak. Mondják például: Az például, hogy milyen biztonság kell egy kút működéséhez, sokszor egy aktehegy létrejötté után dől el. Ez is túlbiztosítás. Lenn pedig. Ha van anyag, munka, a munkás az dolgozik, abban nincs hiba szerintem. Szóval, a gondok, ugyanúgy, ahogy a fociban, a középpályán sűrűsödnek.

— Foci... Fontos szerepe van a SZEOL elnökségében. Az egyesületet a szurkolók általános labdarúgáson méri. A csapatkiessett. Sokan úgy vélik, ha lett volna egy másik bajnokság, amelyikben a vezetők indultak volna, ők is kiessett volna...

— Nézze, régi vita, és sajnos eldönthetetlen ma is, hogy kik legyenek a társadalmi sportvezetők. Kiöregedett sportolók, akik értenek ugyan a dologhoz, de se

beosztásuk, se hatáskörük; vagy olyan emberek, akiknek van beosztásuk és hatáskörük, de ennek következtében idejük nincsen. Én úgy érzem, hogy az elnökség és a szakosztály nevéből áll, de dolgozni csak kevesen dolgoznak, van olyan elnökségi tag is, akit a SZEOL-nál jószerevével én alig láttam. Aztán meg a boldog isten tudja, hogy van, hogy senki nem akar sem igent, mondani, sem nemet. Én annyi piti ügygel foglalkozom ott, hogy az tűzés, és olyanokkal, hogyha itt jönne olyasmivel valaki, elzavarnám, mert el lehetne intéznie a művezetőnek is. A függetlenített apparátus sem áll feladata magaslátán, de ez nemcsak a focistáknál van így, hanem az atlétáknál is például.

— Az emberek találgatnak. Mennyit költ valójában az iparág a sportkörre?

— Kétféle forintot ad működési költségként, fizeti a sportmunkatársak munkabérét, ez is millió nagyságrendű összeg, általában egymillió évente a társadalmi munka értéke. A fejlesztési hozzájárulás változó, van, hogy semmi. Most 78—79-ben viszont ötmillió.

— Ez több, vagy kevesebb, mint másutt a vidéki kluboknál?

— Tudtommal kevesebb.

— Ez lenne a kudarc oka?

— Nem hiszem. Baj van az edzőkkel is. Tervek olyanok születnek itt, hogy az valami álom. Rövid távra, középtávra, hosszú távra; nevelési terv, edzőterv, meg minden. A labdarúgó-szakosztály tervét etalonként fogadta el az MLSZ — a csapat meg kiessett. A terveket végre is kellett volna hajtani. Régen mondogatom már, hogy az olajat tonnára mérlik, a focit gólrá. Én az iparág millióit nem sajnálom, csak akkor vagyok mérges, ha nem látom a munka eredményét, és most nem látom. Persze, úgy vagyok ezzel is, mint mással, kimérgelődom magam, aztán csinálom.

(Visszaüt az autóban Juratovics gépkocsivezetőjével.)

— Sokat dolgozik a főnöke — mondom.

— Mi jövőnk be elsőnek, mi megünnel el utolsó — mondja többesben a „kormányfő”.

— Mióta jár a főnökkel?

— 12 éve. Nagyon sokat dolgozik, én nem értem —, van értelme ennyit hajtani? Estéje is kevés van, a falugyűlések délután vannak, sok időbe telik a képviselői munka is, a sport is. Szabadságra se szokott menni. Úgy volt most is, hogy elmegy, már kezdtem reménykedni, hogy lazíthatok egy kicsit, de öt nap múlva visszajött. Szerintem ebben az évben se veszi ki mind a szabadságát, a fele bennmarad. És azt se hajlandó beismerni, ha beteg. Képzelm, egyszer elkapta egy influenza, alig tudták hazaparancsolni három napra, de akkor se feküdt, hanem folyton-folyvást telefonált.

Juratovics két mondata jár közben az eszemben; nem kellett őket lejegyznem, a fejemben maradtak anélkül is. Mondta azt, hogy olajmérnök-hallgató fia nem jön ide dolgozni, mert szerinte az apja beárnyékolná, a másik pedig ennek a cikknek akár a címe is lehetne. Juratovics Aladár, az NKFTV üzemvezetője így summázta 12 itt töltött évét; az én életművem: Algyő.

PETRI FERENC

Katona udít

Virrasztók

Ösvényre fut a gyom. Az estikék kék szoknyája még meglebben, ahogy becsukódnak a kerti kikapuk. Már csönd tapintja szűk szobák szemét,

Mint olvasón az idő s kez szemez, tárgyak közül felrebbenti az árnyat. Nem sűg vissza sötétben szája a száznak. Sehogy se jó. A kar s láb nehezebb.

Szakadt nyakláncként titkon könny gurul. Forgolódnak. Az óra percet üt s mert senki sem jön kis asszonyfejűk csak tartogatják. Ébren, szótlantul.

Nyolcsoros

Hazamentek a hű utak cipelve poros napi terhet. Szorítia kis karatjait még álmában is. Alszik a gyermek. Adj neki nyugtot éjszaka, reggel kand öibe játék: legven nyuga ma, teje, kenyere míg árnyból a fénybe átlép.

A szögedi nemzet (II.)

Bálint Sándor életművének összegzésére tett sikeres próbát a Móra Ferenc Múzeum évkönyvének sorozatában megjelent A szögedi nemzet című monográfiájával. A szögedi nagytáj népélete alcímét viselő munka első kötete a múlt év decemberében, második része nemrégiben jelent meg a múzeum árusítópultján, s aki belelapozott már a település, a ház, az otthon, s a megélhetés három ősi ága köré bokrosodó kötetbe, érthető érdeklődéssel várt a másikkra.

Annak szerkezete ugyanis szorosan ráépül az első részére: a vízi élet, pásztorkodás, földművelés hármastáblát nő ki a szögedi nemzet életének körülményeiről, hogyanjáról beszámoló második rész. (Talán nem törté volna ketté a szoros kapcsolatot, ha a második rész elé is illeszt rövid bevezetőt Bálint Sándor. Inkább csak azok kedvéért, akiknek nem egy időben jut kezükbe a két kötet, s akik így az előzmények ismerete nélkül a dolgok középebe csöppentve érezhetik magukat. Itt tesszük szóvá, hogy a rövidítések jegyzékét is hiába keresi a második rész olvasója. Márpedig ez a kötet használatát nehezíti, sok esetben a lábjegyzetek kedvéért kell fellepazni az első kötet. Tudományos művek rendszeres olvasóinak ez nem gond, könnyű az eligazodás; a néprajz és a helytörténet laikusainak azonban segítség lenne a kötetben belüli tájékozódáshoz a bevezető, s a rövidítési jegyzék megismétlése.)

Aki szegedinek vallja magát, városa jelenéből tekintsen vissza a múltba — kéri kimondatlanul is Bálint Sándor, s úgy tereli a szemlélődő figyelmét, hogy szinte észrevétlenül beleplántálja az alaposság igényét is. A szögedi nemzetet ugyanis nem lehet lapozgatni — végig kell olvasnunk, s vissza-visszatérni a korábbi fejezetekhez is egy-egy utaláshoz érkezvén: a hájóépítők alfejezetének megértéséhez ugyanis segítség a vízi közlekedésről általában előadott jellemzés, az étkezési szokások is a táplálkozás szegedi múltjáról írottakban gyökereznek.

Meg sem számolhatóan szerteágazó, s alapos életmódvizsgálódnak lehet tanúja A szögedi nemzet olvasója — a már nem létező, vagy kiveszőféltben levő mesterségek szemléletesen élednek meg a kötet lapjain: a hetvenes évek végéhez közelítve a múlt századi, s századeleji, ak-

kor még virágzó szakmák tárgyi emlékei. S az ember is, akit eszközeivel, s a munka módjaival jellemez a szerző, meg persze szokásaival, hiedelmeivel, Bálint Sándornak szövetségese ebben a vállalkozásban Tömörkény, Vedres István, Zsótér János, Cserzy Mihály, Bakay Nándor —, hogy csak az ismeretebbet soroljuk —, műveikből bőséggel idéz a szerző, s jó, hogy ezt teszi — ízelítőt kapunk így az adott kor nyelvezetéből, irodalmából is.

A szögedi nemzet második kötetét már korabeli képanyag is szemlélteti: ismét újabb csemege azok számára, akik az apró részletekre is figyelvén, például egy századeleji piaci képen a környező épületeket is vizsgálgatják, vajon állnak-e még... A mai olvasót egyébként kézen is fogja Bálint Sándor, ha régi fogadóról, boltokról, piacterekről szól, mindig hozzátesszi a mai elnevezést, az épület mai utca- és házszámát. (Aprócska észrevétel: az esetleges második kiadás szerkesztői figyelmébe: nem MÁV-Üzletvezetőséget, hanem MÁV Igazgatóságot monddunk ma már, ha a forspont szolgáltatásra váró jobbágyok helyőkecsmájának helyét akarjuk meghatározni.)

Bognárok, szíjjártók, kötélverők, talicskások, vásároozók, fogadósok életkörülményei, munkamódszerei — s eszközei után a táplálkozással, a háztartással kapcsolatos kutatásokba pillanthat be az olvasó, s iparágak tucatjaival ismerkedhet meg — többségükkel már csak Bálint Sándor monográfiája lapjain. Késések és mézeskalácsosok, szappanfőzők és molnárok elvéte tűnnek fel életünkben; a szűrszabók és bocskorosok, a csizmadia és tímárok már csak nyelvünkben élnek. Mint ahogy azok a szavak is, melyek valaha élő elemei voltak a szókincsnek, s melyek már Bálint Sándor szófejtő magyarázataira szorulnak.

Szeged múltjának rajza a harmadik kötet megjelenésével lesz teljes: az egészség és betegség, népnyelv és népköltészet, hagyomány és szokásrend témakörökbe csoportosított kutatási anyag ugyancsak tartogat még érdekességeket. De hát ez nem lepi meg azt, aki Bálint Sándor életművét megismerésre kíváncsi, hogy azokat a sokat vallhatjuk ezt, s joggal. Mert nála jobban aligha ismeri valaki ezt a várost — hát tanulhatunk tőle.

PÁLFY KATALIN